

Przemoc ekonomiczna wobec osób starszych

W krajach europejskich, w tym także w Polsce, obserwuje się zjawisko starzenia się społeczeństwa, a co za tym idzie wzrasta liczba osób starszych w naszym kraju. Wymusza to zwiększenie zainteresowania problematyką przemocy wobec ludzi z tej grupy wiekowej. Seniorzy jako osoby ze słabszą kondycją fizyczną i psychiczną są szczególnie narażeni na doświadczenie przemocy zarówno ze strony członków rodziny, jak i osób obcych.

Z przemocą mamy do czynienia, kiedy działanie sprawcy jest czynem zamierzonym i intencjonalnym. Wykorzystuje przy tym wyraźną przewagę sił – sprawca jako silniejszy działa przeciwko słabszej ofierze. Ponadto sprawca swoim działaniem narusza podstawowe prawa i dobra osobiste ofiary oraz sprawia jej ból i cierpienie.

Przemoc domowa wobec osób starszych może przybierać różne formy np. fizyczną, psychiczną, seksualną oraz ekonomiczną. Seniorzy jako osoby o słabszej kondycji, z mniejszymi możliwościami obrony stają się ofiarami przemocy i przestępstw zarówno od osób obcych jak i niestety bliskich. Często dzieje się to w sferze ekonomicznej. Przemocą ekonomiczną określa się działania, które prowadzą do uzależnienia finansowego od sprawcy np. okradanie, uniemożliwianie podjęcia pracy, zmuszanie do zaciągania kredytów czy niezaspokajanie podstawowych materialnych potrzeb.

Przemoc ekonomiczna w rodzinie

Charakterystyczne dla przemocy ekonomicznej wobec ludzi starszych jest zarządzanie bez ich zgody dochodami, ale także kradzież, niszczenie przedmiotów, przymuszanie do prac domowych oraz zmuszanie do podejmowania niekorzystnych decyzji finansowych, np. przepisywanie majątku, branie kredytów.

Zdarza się, że osoby starsze z powodu złej sprawności psychofizycznej, nie są w stanie same zarządzać gospodarstwem domowym i swoim budżetem, dlatego zmuszone są powierzyć to innym osobom. Najbardziej ufa się członkom rodziny, którzy niestety nie zawsze okazują się być w pełni uczciwi.

Przemoc ekonomiczna w rodzinie zazwyczaj współwystępuje z innymi rodzajami przemocy. Jest narzędziem manipulacji stosowanym przez sprawców. Wprowadza ofiarę w stan podporządkowania i uległości. Dodatkowo, gdy sprawca pochodzi z rodziny, seniorzy mają większą tendencję do ukrywania faktu bycia ofiarą przemocy.

Przemoc ekonomiczna ze strony osób trzecich

Najbardziej popularną formą przemocy ekonomicznej, którą osoba starsza może doświadczyć od obcej osoby jest zabieranie pieniędzy. Na stronach Policji często można znaleźć informacje oraz zasady, które należy stosować w celu zwiększenia ochrony przed kieszonkowcami i włamywaczami.

Oprócz form klasycznych napadów czy włamań coraz popularniejsze wśród sprawców przestępstw są tzw. metody „na wnuczka” czy „na policjanta”. W metodzie na wnuczka oszuści prowadzą rozmowę telefoniczną w ten sposób, by osoba starsza uwierzyła, że rozmawia z kimś z rodziny i sama podała jego imię i inne dane, które później oszust wykorzystuje. Później prosi o pilne udzielenie pożyczki. Po pieniądze zazwyczaj ma zgłosić się ktoś inny np. dobry znajomy wnuczka lub osoba starsza jest proszona o przelew. Zdarza się także, że oszuści zamiast pieniędzy proszą o inne cenne przedmioty np. biżuterię.

Innym wykorzystywanym przez oszustów sposobem działania jest podszywanie się pod policjanta. Początkowo dzwoni ktoś podający się za osobę z rodziny. Ta rozmowa jest jednak szybko przerywana i po chwili dzwoni kolejna osoba, tym razem podająca się za funkcjonariusza policji prosząca o pomoc w rozpracowaniu grupy przestępczej oszukującej seniorów. Ma to wzbudzić zaufanie osoby starszej, która będzie bardziej skora przelać bądź przekazać pieniądze. Zawsze należy pamiętać, że policja nie informuje osób postronnych o swoich działaniach.

By uchronić się przed działaniami oszustów należy stosować zasadę „ograniczonego zaufania” wobec osób nieznajomych. W przypadku jakichkolwiek podejrzeń, że dzwoniący może podszywać się pod osobę z rodziny bądź policjanta należy jak najszybciej skontaktować się z Policją dzwoniąc na numer 997 bądź 112.

Instytucjonalna przemoc ekonomiczna

Ten rodzaj przemocy ekonomicznej przejawia się w nieuczciwych praktykach handlowych wobec seniorów. Związany jest przede wszystkim z usługami finansowymi. Wykorzystuje się tutaj fakt, że osoby starsze często mają mniejsze umiejętności z zakresu posługiwania się nowoczesnymi technologiami, niewystarczającą wiedzę na temat mechanizmów i praktyk marketingowych. Zwiększa to ryzyko podejmowania nieplanowanych zakupów, podpisywania niekorzystnych umów, brania kredytów czy ubezpieczeń na życie.

Podsumowanie

Przemoc domowa, a w tym także przemoc ekonomiczna jest powszechnie potępiana przez społeczeństwo. Niestety problem ten nadal dotyka osoby starsze. Przemoc ekonomiczna podobnie jak przemoc psychiczna nie zostawia widocznych, fizycznych śladów i przez to jest trudniejsza do rozpoznania. Organizacje pozarządowe zajmujące się pomocą ofiarom przemocy ekonomicznej podają, że główną przyczyną występowania tej formy przemocy jest nieznajomość swoich praw. Zatem zwiększanie wiedzy na temat praw i miejsc, w którym można uzyskać pomoc, przyczynia się do walki z przemocą ekonomiczną.

Joanna Kiszka – psycholog
Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Górnio

Źródła:

- D. Rynkowska „Przemoc wobec osób starszych – sposoby przeciwdziałania”, *Polityka i Społeczeństwo* 1(17) / 2019;
- H.D. Sasal „Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie”, wyd. Edukacyjne PARPA, Warszawa 2005;
- A. Grzanka-Tykwińska i in. „Problematyka przemocy wobec osób starszych” *Nowiny Lekarskie* 2012, 81, 1, 44–48;
- J. Tracz-Dral „Przemoc ekonomiczna”, *Opracowania Tematyczne OT-639*, Kancelaria Senatu, Warszawa 2015;
- <http://www.puck.policja.gov.pl/m11/profilaktyka-4/59382,OSZUSTWA-METODA-NA-WNUCZKA.html>.

Publikacja z cyklu artykułów edukacyjno-profilaktycznych powstałych w ramach Programu Ochronowego „*WSPIERANIE JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W TWORZENIU SYSTEMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE*” Edycja 2020 pt.: „*Zawsze jest czas by zapobiegać przemocy*” współfinansowanego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Powiat Rzeszowski.

